

Portefoljeanalyse for Hav

INNHOLD

PUBLISERT 28. SEP. 2022

Alternative investeringsvalg

Marin portefølje

For den marine porteføljen vil forskerstyrte prosjekter (Forskerprosjekt for fornyelse (FP), Unge forskertalenter (UF) og eller Kompetanse og samarbeidsprosjekter (KSP-S)) være et sentralt virkemiddel for å bidra med økt kunnskap om marine økosystemer, nødvendig for å sikre en økosystembasert forvaltning av villlevende marine ressurser, både kommersielle arter og de som i dag ikke er utsatt for høsting. Norge har svært sterke fagmiljøer innenfor det marine området noe som setter oss i en gunstig situasjon i forhold til å kunne bidra til å løse de utfordringene vi står ovenfor samt sikre og bidra til ny verdiskaping.

Det er en økende interesse for å utnytte havets ressurser til ulike formål. For å kunne gjøre veloverveide valg knyttet til alternativ bruk av havet og kysten er kunnskap avgjørende. Utfordringer knyttet til arealbruk og ulike påvirkningsfaktorer fra menneskelig aktivitet utsetter de marine økosystemene for økt stress. Påvirkningsfaktorer som forurensning og forsøpling, klimaendringer og surere hav utgjør en trussel for det marine mangfoldet. Det er økende etterspørsel og behov for forskning som ser på hvordan flere påvirkningsfaktorer samlet sett vil ha innvirkning på marine økosystemer fra genetisk-, individ-, populasjon-, art- til økosystemnivå.

I tillegg vil noen utfordringer kreve andre søknadstyper eller aktiviteter. Dette knytter seg særlig til forskning for å skape økte verdier fra havet basert på marint råstoff. Her er det avgjørende at næringslivet har en sentral rolle og søknadstypen Innovasjonsprosjekter i næringslivet vil være velegnet. Vi må høste "smartere" og utnytte restråstoff bedre, i tillegg til å utvikle nye produkter og løsninger som sikrer fremtidig verdiskaping i fiskeri og sjømatnæringen. Forskning innenfor ulike fagdisipliner er viktig ikke minst for å sikre økt bearbeiding av bioressursene i Norge. Økt forskningsinnsats på et utvalg arter som ikke er kommersielt utnyttet i dag vil kunne bidra til innovasjon og verdiskaping i fremtiden. Innsatsen på dette området må også ses i sammenheng med innsatsen som initieres gjennom FHF.

Norge har sterke fagmiljøer innenfor det marine området og er attraktive samarbeidspartnere internasjonalt. Dette fører også til at Forskningsrådet ofte blir forespurt om å stille midler tilgjengelig for norsk deltagelse i internasjonale fellesutlysninger. Innenfor enkelte områder er det avgjørende å samarbeide internasjonalt for å løse samfunnsutfordringer. Det blir viktig fremover å gjøre gode valg knyttet til hvilke forskningsutfordringer som best løses gjennom internasjonalt samarbeid og hvilke forskningsområder som er best egnet for å løses gjennom nasjonal innsats. Flere nye partnerskap er relevante for den marine porteføljen. Og det er forventninger til deltagelse iblant annet partnerskapene for bærekraftig blå økonomi og Biodiversa+. Forskningsrådet deltok i første utlysning Det er i tillegg en rekke prosjekter i den marine porteføljen initiert gjennom ulike internasjonale fellesutlysninger i regi av JPI-Oceans, knyttet til bla annet effekter av ulik menneskelig aktivitet, som havbunns mineral leting, støy og plast forsøpling, på marint miljø. Dette er tematikk hvor internasjonalt samarbeid anses som hensiktsmessig og nødvendig for å flytte forskningsfronten.

Havbruksporteføljen

Hovedmålet for Havbruksporteføljen er å levere kunnskap og løsninger for sosialt, økonomisk og miljømessig bærekraftig vekst og utvikling i norsk havbruksnæring, og sikre og videreutvikle Norges ledende posisjon innenfor havbruksforskning. Dette er en omfattende målsetning som krever et bredt spenn i tematikk, bruk av virkemidler m.m.

Porteføljestyret Hav styrer bruken av budsjettformålet HAVBRUK som finansierer ca. 40% av prosjektene i den samlede havbruksporteføljen. HAVBRUK er tematisk delt inn i fire forskningsområder som alternerer med å bli lyst ut i full bredde. Rekkefølgen i alterneringen har vært fulgt i mange år og tilsier at Produksjons- og foredlingsteknologi skal prioriteres i 2023. Dette er også kommunisert i Investeringsplanen.

Vedrørende samarbeid mellom ulike budsjettformål så har flere departementer i sine tildelingsbrev bedt om et bredere samarbeid innenfor mat, miljø, klima og helse (Én helseperspektiv). På grunn av uklarheter rundt den økonomiske situasjonen i Forskningsrådet jobbes det med sikte på en mulig felles utlysning i 2024.

Den internasjonale evalueringskomiteen som evaluerte det vitenskapelige grunnlaget for trafikklyssystemet i forvaltningen av norsk lakseoppdrett, leverte sin rapport i desember 2021. Rapporten påpeker forskningsbehov som egner seg samarbeid mellom ulike budsjettformål.

Havbruksporteføljen har i alle år lyst ut midler både til forskerstyrte prosjekt og bedriftsstyrte prosjekt. Fordeling mellom forskerstyrte prosjekt og prosjekt styrt av næringslivet vurderes som god og bør videreføres på dagens nivå. Også offentlig sektor kan ha forskningsbehov innen havbrukssektoren, ref. forvaltning og regulering av sektoren, dyrevelferd og HMS, arealbruk osv. Det kan vurderes om porteføljen også bør omfatte offentligstyrte prosjekter, om det vil være hensiktsmessig.

Etter Oxford Research sin evaluering av havbruksprogrammet i 2013 har det vært enighet i sektoren om Forskningsrådets rolle som finansieringskilde til grunnleggende forskning for utvikling av norsk havbrukssektor. Er dagens fordeling mellom grunnleggende- og anvendt forskning god eller bør den justeres? Veksten i næringslivets egenfinansierte forskning, og med finansieringsbidrag fra Skattefunn, FHF og Forskningsrådet er spennende.

Utviklingen av kvinneandelen i norsk havbruksforskning er lovende. Basert på tallene presentert tidligere i analysen, kan det stilles spørsmål til om kvinner fremdeles skal prioriteres i utlysningene.

Maritim portefølje

I Norge og verden for øvrig er det et økende fokus på klimatilpasninger. Både regjeringen, EU, rederiforbundet og IMO har ambisiøse mål for reduksjon av utslipp av klimagasser, både generelt og for skipsfarten spesielt. For å kunne nå disse ambisiøse målene, er det nødvendig å komme opp med helt nye løsninger. Dette vil kunne kreve en samordnet forskningsinnsats både på tvers av sektorer, fagområder og nasjoner og eventuelt nye typer virkemidler.

Digitalisering er på full fart inn i den maritime næringen. Prosesser og tjenester automatiseres, og vi får etter hvert mer eller mindre autonome skip. Logistikk-kjedene vil også påvirkes av dette, og nye aktører kan komme på banen. Dette kan gjøre det nødvendig å se på hele verdikjeden for maritime transport og operasjon og hvilken plass Norge vil ha i denne, hvordan vil skal tilpasse oss og hva slags forskning som er nødvendig for at Norge fremdeles skal ha en fremtredende plass.

Et annet område der det er viktig å foreta fornuftig valg, er samspillet og arbeidsdelingen mellom nasjonal innsats og EU's rammeprogram. På den ene siden er det viktig å gi nasjonal støtte som kan være med å kvalifisere norske aktører for deltagelse i internasjonale prosjekter med støtte fra EU. På den annen side kan det være aktuelt å prioritere forskningsområder og temaer som ikke er dekket av EU's rammeprogram.

Når det gjelder å bruke midler fra målrettede budsjettformål (MAROFF) til deltagelse i internasjonale fellesutlysninger, enten i regi av EU eller bilateralt med andre land, må det vurderes både omfanget og hvilke land som bør prioriteres.

Havteknologiporteføljen

Forskningsrådet har siden 2014 hatt en satsning på havteknologi der flere av Forskningsrådets budsjettformål (og de tidligere programmene) har deltatt. I tillegg til allokering av midler til havteknologi fra det enkelte budsjettformål, har Forskningsrådet siden 2018 fått tildelt over statsbudsjettet øremerkede midler til tverrgående satsning på havteknologi.

Erfaring fra den generelle satsningen innenfor havteknologi viser at søknader med teknologisk innhold konkurrerer godt i konkurransen med andre typer søknader. Det er derfor besluttet fra 2020 å ikke øremerke midler til havteknologi som så dann, men å heller åpne for en mer tematisk porteføljevurdering innenfor hvert budsjettformål, der teknologi inngår som en tematisk satsning innenfor den enkelte portefølje eller det enkelte budsjettformål.

For de øremerkede midlene til utvikling og utveksling av kompetanse og teknologi på tvers av havnæringene (omtalt som tverrgående satsing på havteknologi) er det, med bakgrunn i tildelingsbrevet, naturlig å videreføre satsingen som innovasjonsrettet mot næringslivet nasjonalt og internasjonalt, og som delfinansiering av en SFI. Innsatsen skal tilrettelegge for overføring av kompetanse, og utvikling og anvendelse av teknologier som kan gi bærekraftig verdiskaping og nye muligheter både i eksisterende og framvoksende havnæring. Midlene har derfor vært lyst uten tematisk avgrensning, og de bevilgede prosjektene har hatt stor faglig bredde. Porteføljestyret for Hav, som forvalter midlene, har ønsket at bredden i anvendelse opprettholdes da en betydelig del av Forskningsrådets andre midler til teknologiutvikling innenfor havnæringene styres av andre porteføljestyre som har porteføljer med tydelig sektortilhørighet og tematiske prioriteringer. Det relativt begrensede budsjettet tilsier at en mer åpen tematisk tilnærming er den mest aktuelle også fremover. En tematisk åpen bruk av midlene vil bidra til en anvendelse som møter de næringsrettede investeringsmålene for Hav-porteføljen, så vel som andre relevante portefølgers næringsrettede investeringsmål.

[← Forrige side](#)

Meldinger ved utskriftstidspunkt 14. juli 2025, kl. 21.12 CEST

Det ble ikke vist noen globale meldinger eller andre viktige meldinger da dette dokumentet ble skrevet ut.